

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Π. Αλεξόπουλος
Ψυχίατρος

1

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ...

- ❖ Διαγνωστικό μέσον
- ❖ Θεμέλιο της σχέσης ιατρού – ασθενούς
- ❖ Θεραπευτικές – προγνωστικές προεκτάσεις

2

...ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

- ❖ Η συλλογή πληροφοριών εξαρτάται από :
 - ☞ Ικανότητες του ιατρού (γνώσεις, εξειδίκευση, εμπειρία)
 - ☞ Δυνατότητες επικοινωνίας ασθενούς (ηλικία, νοημοσύνη, γνωστικές λειτουργίες, διαταραχές σκέψης, κλπ)
 - ☞ Συνθήκες λήψης (θάλαμος, τμήμα επειγόντων, κλπ)
 - ☞ Συνοδοί ασθενούς (διαθέσιμοι?, κατάλληλοι?, αξιόπιστοι?)
- ❖ Περιλαμβάνονται
 - ☞ Συμπτώματα ενδεχόμενης ψυχικής διαταραχής
 - ☞ Εικόνα προσωπικότητας
 - ☞ Σχέσεις οικογενειακές και προσωπικές
 - ☞ Συνθήκες ζωής
 - ☞ Κοινωνικοπολιτισμική κατάσταση

3

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- ❖ Ονοματεπώνυμο, στοιχεία γονέων / συζύγου / παιδιών
- ❖ Ηλικία (Ημερομηνία Γέννησης), Φύλο
- ❖ Τόπος Γέννησης και Τόπος Διαμονής (διεύθυνση, τηλέφωνο)
- ❖ Θρήσκευμα / Καταγωγή
- ❖ Απασχόληση και Επάγγελμα

ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗΣ

- ❖ Εκούσια / Ακούσια
- ❖ Μόνος / Με οικείους / Άλλους?
- ❖ Με την αστυνομία?
- ❖ Πηγή παραπομπής (ιατρός ιδιώτης, ιατρός άλλης ειδικότητας, διακομιδή, άλλο)

4

ΚΥΡΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ / ΕΝΟΧΛΗΜΑ / ΣΥΜΠΤΩΜΑ

- ❖ Τα κυριότερα από τα πρόσφατα συμπτώματα ή συμπεριφορές
- ❖ Αναφέρονται κατά σειρά κλινικής βαρύτητας
- ❖ Να καταγράφονται επακριβώς οι ίδιες οι φράσεις του ασθενούς και / ή συνοδών

ΠΑΡΟΥΣΑ ΝΟΣΟΣ...

- ❖ Έναρξη πρώτου συμπτώματος
- ❖ Δύσκολος ο καθορισμός σε περιπτώσεις χρόνιας, ύπουλης έξαρσης
- ❖ Δυσκολία και σε συνοσηρότητα

5

...ΠΑΡΟΥΣΑ ΝΟΣΟΣ

- ❖ Συχνά χρήσιμο να κρατούνται πρόχειρα σημειώσεις
- ❖ Όχι ταυτόχρονη έναρξη όλων των συμπτωμάτων
- ❖ Για κάθε σύμπτωμα
 - ☞ χρονική διαδρομή (ύφεση, υποτροπή, αριθμός επανεμφάνσεων, κλπ)
 - ☞ ένταση
 - ☞ διακυμάνσεις
 - ☞ ανακούφιση / επίταση
 - ☞ σύνδεση με γεγονότα ζωής
 - ☞ δυσφορία που προκαλεί στον ασθενή και επίδραση στην οικογενειακή / κοινωνική / επαγγελματική του ζωή
 - ☞ η διάγνωση (αν υπάρχει)
- ❖ Προσοχή στη χρονική διαδοχή έναρξης του συμπτωμάτων
- ❖ Βοηθά δ.δ. πρωτογενών / δευτερογενών

6

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ

- ❖ Νοσηλείες (Κλινική / Νοσοκομείο, ημερομηνίες, διάρκεια, κλπ)
- ❖ Φαρμακευτική θεραπεία
 - ☞ Σκεύασμα · Δόση · Διάρκεια
 - ☞ Ανεπιθύμητες ενέργειες · Συμμόρφωση
 - ☞ Συνθήκες διακοπής
- ❖ Άλλες βιολογικές θεραπείες (π.χ. ECT)
 - ☞ Είδος · Διάρκεια · Αποτελεσματικότητα
 - ☞ Λόγοι διακοπής · Αλλαγές στη ζωή του
- ❖ Άτυπες ή Αδόκιμες θεραπείες
 - ☞ Βελονισμός · Ομοιοπαθητική · Λαϊκοί θεραπευτές

7

ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΕΣ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

- ❖ Όλες οι ψυχιατρικές νόσοι ή συμπτώματα
- ❖ Μπορεί άσχετα ή να συνδέονται με την παρούσα κλινική εικόνα
- ❖ Με συντομία τα κυριότερα συμπτώματα, η πορεία τους στο χρόνο και οι θεραπείες που χορηγήθηκαν

8

ΓΕΝΙΚΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

- ❖ Ιστορικό παθολογικών ή χειρουργικών καταστάσεων (νοσηλείες, φάρμακα, χειρουργικές επεμβάσεις, κλπ)
- ❖ Ιδιαίτερη σημασία έχουν:
 - ☞ Κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις
 - ☞ Νεοπλάσματα · Επιληψία
 - ☞ Νευρολογικοί νόσοι
 - ☞ Σύφιλη · AIDS
- ❖ Πιθανή Ψυχοσωματική Διαταραχή
 - ☞ Άσθμα · Νευροδερματίτιδα κλπ.
- ❖ Για τις γυναίκες απαραίτητη η καταγραφή γυναικολογικού ιστορικού, ιστορικού τοκετών, κλπ.
- ❖ Λήψη φαρμάκων (είδος, δοσολογία, διάρκεια, κλπ.)
- ❖ Συνήθειες διατροφής / υγιεινής κλπ.

9

ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ...

- ❖ Εκτεταμένο
- ❖ Χρονολογικά οι φάσεις ανάπτυξης
- ❖ Δε συνδέονται υποχρεωτικά με την παρούσα νόσο
- ❖ Προγεννητική και Περιγεννητική Περίοδος
 - ☞ Πληροφορίες για κύηση, τοκετό, θηλασμό
 - ☞ Επιθυμητή ή όχι εγκυμύσωση
 - ☞ Προβλήματα (υπέρταση, αύξηση σακχάρου, αιμοραγίες, κλπ.)
 - ☞ Ψυχική Υγεία Εγκύου
 - ☞ Παρακολούθηση εγκύου, λήψη απαραίτητων σκευασμάτων, κλπ
 - ☞ Χρήση φαρμάκων, τοξικών ουσιών, αλκοόλ / κάπνισμα
 - ☞ Έκθεση σε ακτινοβολία κ.α.
 - ☞ Τραύμα / Λοίμωξη / Προωρότητα

10

...ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

- ❖ Πρώτη Παιδική Ηλικία (Βρεφονηπιακή, Προσχολική)
 - ☞ Οδοντοφυΐα, Ομιλία, Βάδιση, Χαμόγελο, Σίτιση, Ύπνος, Έλεγχος Σφιγκτήρων
 - ☞ Ποιότητα σχέσης με τη μητέρα
 - ☞ Προβλήματα Συμπεριφοράς
 - ☞ Ταπεραμέντο
 - ☞ Διερεύνηση ύπαρξης στοιχείων νοητικής καθυστέρησης

11

ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ / ΣΧΟΛΙΚΗ / ΛΑΝΘΑΝΟΥΣΑ

- ❖ Προσαρμογή, απόδοση, συμπεριφορά στο σχολείο
- ❖ Σχέσεις / ομάδες με συνομήλικους
- ❖ Εξωσχολικές δραστηριότητες
- ❖ Ανάπτυξη ηθικών αξιών / στόχων
- ❖ Προβλήματα συμπεριφοράς

12

ΕΦΗΒΕΙΑ

Όπως και προηγούμενα αλλά και :

- ❖ Συναισθηματικές εκδηλώσεις
- ❖ Παραπτωματικότητα, φυγές, ουσίες κλπ
- ❖ Επίτευξη αυτονόμησης
- ❖ Αντιμετώπιση αλλαγών σώματος κλπ
- ❖ Σχέσεις με το άλλο φύλο, αυνανισμός κλπ
- ❖ Προβλήματα / διακοπή σχολείου
- ❖ Προβλήματα στη σεξουαλική συμπεριφορά
- ❖ Επαγγελματικός προσανατολισμός
- ❖ Ζήτημα αυτοεκτίμησης
- ❖ Άλλα , π.χ. μειονότητες, κακοποίηση

13

ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ...

Όλοι οι τομείς της δραστηριότητας, των εμπειριών και του τρόπου ζωής του ασθενούς αποτελούν αντικείμενο διερεύνησης

- ❖ Σπουδές · Στρατιωτική θητεία
- ❖ Επάγγελμα · Οικονομική κατάσταση
- ❖ Οικογενειακή κατάσταση (έγγαμος, χήρος κλπ)
- ❖ Παιδιά · Σχέσεις · Κατάσταση υγείας
- ❖ Κοινωνικές δραστηριότητες
- ❖ Εμπλοκή με το Νόμο / Βία / Αυτοκαταστροφικές τάσεις
- ❖ Εξάρτηση / Κατάχρηση αλκοόλ, καπνού, ουσιών ή άλλες έξεις
- ❖ Χόμπυ · Ελεύθερος χρόνος
- ❖ Ποιότητα ζωής

14

...ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ

- ❖ Πολλά στοιχεία μπορεί να σχετίζονται αιτιολογικά, π.χ. πένθος, ανεργία, ασθένεια
- ❖ Πολλά στοιχεία αποτελούν ευαίσθητο δείκτη για διαταραχή π.χ. εμπλοκή με το νόμο, απομόνωση, ξεσπάσματα βίας
- ❖ Η σχέση αίτιου και αποτελέσματος, όχι πάντοτε ευκρινής, πολλοί παράγοντες αλληλοδιαπλέκονται

15

ΠΡΟΝΟΣΗΡΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Τα στοιχεία του ατομικού αναμνηστικού, εκτός από την πληρέστερη κατανόηση και αιτιολόγηση των συμπτωμάτων, χρησιμοποιούνται για την απαρτίωση πληροφοριών που σκιαγραφούν την προσωπικότητα. Προσοχή για διαταραχές προσωπικότητας που συχνά σχετίζονται με ψυχικές διαταραχές

Π.χ. Σχιζοειδής Δ.Π. → Σχιζοφρένεια

Καταναγκαστική Προσωπικότητα → Ιδεοψυχαναγκαστική Διαταραχή

16

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

- ❖ Δυσχερής η συσχέτιση δυσμενών γεγονότων ζωής και ψυχοπαθολογίας
- ❖ Μερικά τραυματικά γεγονότα ιδιαίτερα ψυχοπιεστικά, π.χ. Κακοποίηση, θάνατος γονέα, κλπ
- ❖ Πως αντιμετωπίστηκαν / ποιά ήταν η στάση των «σημαντικών άλλων» κλπ

17

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΖΩΗ...

- ❖ Μπορεί να καταγραφεί και τμηματικά
- ❖ Ιδιαίτερη σημασία πως μιλάει ο ασθενής
- ❖ Όχι εύκολη η προσέγγιση στην πρώτη συνέντευξη
- ❖ Απροκατάληπτος / ανεκτικός ο εξεταστής
- ❖ Ταυτότητα φύλου / Σεξουαλικός προσανατολισμός
- ❖ Συχνότητα σεξουαλικών επαφών
- ❖ Επιθυμία για σεξ / Βαθμός διέγερσης
- ❖ Παρουσία και ένταση σεξουαλικής ικανοποίησης

18

...ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΖΩΗ

- ❖ Διάρκεια / συχνότητα αλλαγής συντρόφων
- ❖ Εξωσυζυγικές σχέσεις / επιπτώσεις
- ❖ Αντισύλληψη / Οικογενειακός προγραμματισμός
- ❖ Πάντα και «ανοιχτές» ερωτήσεις, π.χ. «θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο σχετικά με τη σεξουαλική σας ζωή?»
- ❖ Ανάδειξη διαταραχών ως προς τη ταυτότητα του φύλου (π.χ. παρενδυσία), ως προς τη σεξουαλική προτίμηση (π.χ. φετιχισμός, επιδειξιμανία, σαδομαζοχισμός) και σεξουαλικών δυσλειτουργιών

19

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ – ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ...

- ❖ Απαραίτητο να καταγράφονται πληροφορίες αφορούσες την παρουσία ψυχικών, νευρολογικών ή άλλων παθήσεων, στο άμεσο οικογενειακό περιβάλλον και στο εκτεταμένο γενεολογικό δένδρο
- ❖ Ερωτήσεις αφορούν:
 - ☞ Ψυχικές διαταραχές στους συγγενείς
 - ☞ Ψυχιατρικές νοσηλείες
 - ☞ Προηγούμενες θεραπείες
 - ☞ Ιστορικό κατάχρησης αλκοόλ ή ουσιών
 - ☞ Αυτοκαταστροφική συμπεριφορά
 - ☞ Αντικοινωνική ή άλλη χαρακτηριστική διαταραχή

20

...ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ – ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

- ❖ Επί ενδείξεων παρουσίας διαταραχής υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες να πάσχει ο ασθενής από την ίδια διαταραχή
- ❖ Διαπίστωση θετικού κληρονομικού ιστορικού έχει διαγνωστικές, θεραπευτικές, προγνωστικές επιπτώσεις, υποδηλώνοντας συμμετοχή βιολογικών παραγόντων και συνεπώς αυξημένη πιθανότητα επιτυχούς εφαρμογής βιολογικών θεραπειών
- ❖ Εκτίμηση της προσωπικότητας των μελών της πυρηνικής οικογένειας και των μεταξύ τους σχέσεων

21

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

- ❖ Τα ευρήματα αφορούν κυρίως υποκειμενικά συμπτώματα. Είτε προκαλούν δυσφορία στον ασθενή είτε επηρεάζουν δυσμενώς τη λειτουργικότητα και τις συνήθειες δραστηριότητες
- ❖ Αντικειμενικά στοιχεία: π.χ. Διαταραχές ύπνου και όρεξης, νοητικές διαταραχές
- ❖ Προϋπόθεση για πλήρη συνέντευξη και εξέταση η δυνατότητα επαρκούς επικοινωνίας ιατρού – ασθενούς
- ❖ Πολλές φορές δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις λόγω:
 - ☞ Ενδεχόμενης διαταραχής της συνειδησης του ασθενούς
 - ☞ Πλημμελούς συνεργασίας
 - ☞ Δυσκολίες στην επικοινωνία μεταξύ ιατρού – ασθενούς

22

ΓΕΝΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ...

Ψυχιατρική εξέταση αρχίζει πάντοτε με την περιγραφή της εμφάνισης

- ❖ Γενική σωματική κατάσταση – τυχόν ύπαρξη δυσμορφίας ή άλλου προβλήματος
- ❖ Σωματική υγιεινή και βαθμός παραμέλησής της
- ❖ Ενδυμασία, περιποίηση της εμφάνισης, στοιχεία παραδοξότητας, παραμέλησης
- ❖ Ύπαρξη ιδιομορφιών ή σημείων αποκαλυπτικών ψυχοπαθολογίας – έλλειψη συστάδας τριχών – ενδεικτική τριχοτιλομανίας

23

...ΓΕΝΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ...

Ακολουθεί περιγραφή κινητικής συμπεριφοράς

- ❖ Τρόπος που περπατάει, στέκεται, κάθεται
- ❖ Θέσεις και κινήσεις σώματος
- ❖ Εκφράσεις του προσώπου
- ❖ Υπερκινητικότητα, υποκινητικότητα, καταθλιπτικό, υπερθυμικό, αγωνιώδες, υποεκφραστικό προσωπείο, μορφασμοί, χειρονομίες, στερεοτυπίες, ακούσιες κινήσεις, μυσσπασμοί, ηχωπραξία, κηρώδης ευκαμψία

24

...ΓΕΝΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

- ❖ Στάση ασθενούς απέναντι στον εξετάζοντα :
 συνεργάσιμος, φιλικός, ειλικρινής, υποβόλιμος, παραπλανητικός,
 επιφυλακτικός, αμυντικός, εχθρικός, αμήχανος, απαθής,
 περιφρονητικός
- ❖ Ποιότητα επαφής, επικοινωνίας με τον ιατρό, όπως και τα
 αισθήματα του ιατρού προς τον ασθενή

25

ΟΜΙΛΙΑ

- ❖ Περιεχόμενο ομιλίας άμεση σχέση με περιεχόμενο σκέψης
- ❖ Καταγράφονται χαρακτηριστικά της ομιλίας :
 - ☞ Ένταση · Ποσότητα · Ποιότητα · Ρυθμός · Συνέχεια · Συνεκτικότητα
- ❖ Επισημαίνεται αν ο ασθενής :
 - ☞ Ομιλεί χαμηλόφωνα ή δυνατά
 - ☞ Λέει λίγα ή πολλά
 - ☞ Περίεργη προφορά ή ιδιαίζουσα ηχητική απόδοση φθόγγων
 - ☞ Εκφράζεται αυθόρμητα, αβίαστα, διστακτικά, γρήγορα, αργά, μονότονα,
 υπό πίεση, με συνεχή ροή του λόγου, με διακοπές, με αιφνίδιες σιωπές, με
 στερεότυπη επανάληψη λέξεων, με ακατάλληλες ομοιοκαταληξίες

26

ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

- ❖ Προσανατολισμός, μνήμη, προσοχή, συγκέντρωση, δυνατότητα γραφής και ανάγνωσης, κρίση, γενικές γνώσεις, νοημοσύνη
- ❖ Διαταραχές σε νοητικώς καθυστερημένα άτομα και σε οργανικού τύπου διαταραχές της εγκεφαλικής λειτουργίας
- ❖ Σε νεelίριο υπάρχει διακύμανση επιπέδου συνείδησης και παρατηρείται θόλωση, υπνηλία, βυθιότητα, λήθαργος, κώμα

27

ΑΝΤΙΛΗΨΗ...

- ❖ Ανώτερη ψυχονοητική λειτουργία για την απαρτίωση και νοηματοδότηση των αισθητηριακών ερεθισμάτων
- ❖ Σε δεδομένο χρόνο το άτομο είναι ενήμερο του εαυτού του και του περιβάλλοντος
- ❖ Αίσθημα σημαντικής οικειότητας' έτσι τα περισσότερα ερεθίσματα δεδομένα και η προσοχή επικεντρώνεται σε ορισμένα

28

...ΑΝΤΙΛΗΨΗ

- ❖ Διαταραχές σε ψυχοπαθολογικές και σε φυσιολογικές καταστάσεις :
 - ☞ Παραίσθηση: παραπονημένη αντίληψη πραγματικού ερεθίσματος
 - ☞ Ψευδαίσθηση: αντίληψη μη υπάρχοντος ερεθίσματος
 - ☞ Αποπροσωποποίηση: το σώμα ή «εγώ» έχει αλλάξει
 - ☞ Αποπραγματοποίηση: το περιβάλλον έχει αλλάξει
- ❖ Διαταραχές έντασης : αμβλυμένη, οξυμένη
- ❖ Αναλόγως αισθητηριακής λειτουργίας : οπτικές, ακουστικές, οσφρητικές, γευστικές, κοιναισθητικές

29

ΣΚΕΨΗ...

- ❖ Διαταραχές της δομής και της ποιότητας :

☞ Βραδύτητα	☞ Παρεμβολές στη σκέψη
☞ Εύκολη κόπωση	☞ Υποκλοπή σκέψεων
☞ Επιτάχυνση	☞ Ανακοπή σκέψεων
☞ Ιδεοφυγή	☞ Εκπομπή σκέψεων
☞ Περιφερική σκέψη	☞ Ηχώ σκέψεων
☞ Χάλαση συνειρμού	☞ Σχολιασμός σκέψεων

30

...ΣΚΕΨΗ...

- ❖ Διαταραχές του περιεχομένου :
 - ☞ Μαγική σκέψη
 - ☞ Συσχετίσεις
 - ☞ Παρερμηνείες
 - ☞ Παραγνωρίσεις
 - ☞ Παραληρητικές ιδέες (παρακολούθησης, διώξεως, μεγαλείου)
 - ☞ Έμμονες ιδέες
 - ☞ Ιδεοληψίες

31

...ΣΚΕΨΗ

- ❖ Παραληρητικές ιδέες : δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αντιστρατεύονται τη λογική και είναι πάντοτε παθολογικές
- ❖ Έμμονες ιδέες : σκέψεις για πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις, που καταλαμβάνουν τη σκέψη του ατόμου, αλλά δεν το εμποδίζουν σημαντικά να τις αποδιώξει
- ❖ Ιδεοληψίες : μη σύντονες με το εγώ σκέψεις του ασθενούς, που δεν αποδιώχνονται εύκολα, με αποτέλεσμα την εμφάνιση άγχους

32

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

- ❖ Διαταραχές στην αντιδραστικότητα : αμβλύ, ρηχό, επιπεδωμένο, απρόσφορο
- ❖ Διαταραχές στην ποιότητα : ευφορικό, καταθλιπτικό, αμφιθυμικό, αμήχανο, ευερέθιστο, αγχώδες, φοβικό
- ❖ Για τη διαπίστωση διαταραχής συνήθως απαιτούνται περαιτέρω ερωτήσεις και καθορισμός συνοδών συμπτωμάτων όπως, αυπνία, ανορεξία, απώλεια σεξουαλικής διάθεσης επί καταθλιπτικού συναισθήματος, ή ιδρώτες, τρόμος, ξηροστομία, ανησυχία, υπερκινητικότητα, αίσθημα δύσπνοιας, όταν επικρατούν συναισθήματα είναι το άγχος

33

ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

- ❖ Επίγνωση του νοσηρού της κατάστασης
- ❖ Γνώμη του ασθενούς σχετικά με την αιτιολογία και τον τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασής του
- ❖ Βαθμοί εναισθησίας :
 - ☞ Πλήρης άρνηση
 - ☞ Περιορισμένη κατανόηση του νοσηρού
 - ☞ Αποδοχή της νόσου, αλλά και πεποίθηση ότι γνωστά ή άγνωστα ή οργανικά αίτια ευθύνονται γι' αυτήν
 - ☞ Αποδοχή της νόσου, αλλά ελλιπής αποδοχή ότι τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα του ασθενούς συνδέονται με αυτήν
 - ☞ Πλήρης αποδοχή της νόσου και των συνεπειών της

34